Írta:
Ando György *néprajzkutató*
Deli Tamás *biológus*
Gyarmati Gabriella *művészettörténész*
Kocsor János *történész*
Medgyesi Pál *régész*
Szatmári Imre *megyei múzeumigazgató, régész*

Szerkesztette:
Martyin Emília, N. Varga Éva

Fotó:
Deli Tamás, Petrovszki Zoltán,
Szatmári Imre, Vári Anita

A kiadvány megjelenését támogatta:

Békés Megyei
Intézményfenntartó Központ

ISBN 978-963-7219-78-8

Kiadó:
Békés Megyei Múzeumok Igazgatósága,
Békéscsaba, 2012
H-5600 Békéscsaba, Széchenyi u. 9.
Tel./fax: 00 36 66 323 377
E-mail: mmm@bmmi.hu
Honlap: www.munkacsy.hu
Felelős kiadó:
dr. Szatmári Imre *megyei múzeumigazgató*

Grafikai tervezés:
Batke László
Nyomtatás:
Kolorprint Kft., Békéscsaba
Felelős vezető:
Knyihár János

Kedves Látogató!

Köszöntjük a Békés Megyei Múzeumok Igazgatóságához tartozó megújult Munkácsy Mihály Múzeumban. 2008-tól Ön egy egészen új és érdekes múzeumot talál a régi helyén. A fenntartó megyei önkormányzat sikeres pályázata eredményeként – igen jelentős uniós támogatást felhasználva – a vidéki múzeumok között elsőként teljesen megújult a százéves múzeum. Csaknem kétszeresére bővültek a kiállítóterek; az átfogó és korszerű kiállítások mellett gyermekfoglalkoztató helyiség és műhely (pl. tűzzománcégető kemence, fazekaskorong), háromdimenziós vetítőterem, óriási akvárium, több tucat érintőképernyő, valamint hangvezérléses, többnyelvű tárlatvezető rendszer várja a látogatókat.

A mozgáskorlátozottak közlekedése szintén megoldott.

A projekt 2006 júliusában kezdődött és 2008 januárjában zárult, a teljes megvalósítási ideje 19 hónap volt. Az előkészítő munkákat 2007 januárjától szeptemberéig építési munkák, ezt követően

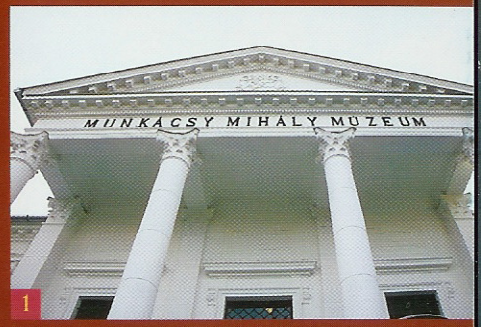

1

2

3

4

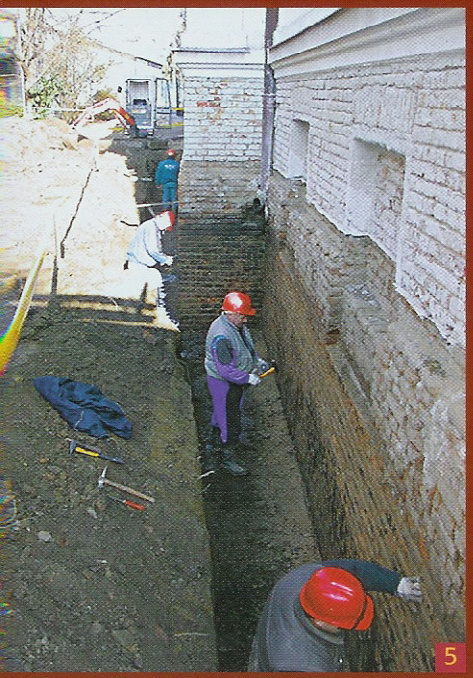
5

6

7

pedig az új kiállítások belsőépítészeti megvalósításai követték. A felújított épület ünnepélyes átadására 2008. január 18-án került sor.

A projekt konkrét célja a Munkácsy Mihály Múzeum látogatóbarát fejlesztése érdekében a már meglévő kiállítóterek, tárlatok interaktív, a bemutatást szolgáló eszközökkel történő felszerelése volt. Az épület alagsorának átalakításával pedig új kiállítóterek létrehozására és ott újszerű módszerek, interaktív eszközök segítségével különböző témák, új, eddig a helyhiány miatt ki nem állított tárgyak bemutatására, valamint látogatóbarát, esztétikus, akadálymentes környezet kialakítására nyílt lehetőség.

Ennek része volt nemcsak a belső felújítási munkák elvégzése, hanem az egész épület szigetelésének megoldása, a homlokzat és a kerítés felújítása, továbbá az épülethez tartozó parkoló bővítése. Az 1914-ben átadott épület ezzel visszanyerte eredeti, önmagában is esztétikai élményt nyújtó külsejét és nagyrészt eredeti belső szerkezetét is.

A most kézben tartott, a múzeum állandó kiállításait átfogóan bemutató, könnyed tájékozódást ígérő kiadványunk gyors áttekintést nyújt kínálatunkról. Részletesebb ismeretek szerzésére a www.munkacsy.hu weboldalon e kiállítási kalauz mellett olyan információs bázist és műtárgymennyiséget is elérhet a látogató, amely eddig kizárólag a kutatók számára volt hozzáférhető.

A múzeum hét állandó kiállítása segítségével bepillanthatunk a különböző gyűjteményekben (természettudomány, régészet, néprajz, történet, képzőművészet) őrzött azon szellemi és tárgyi hagyatékba, amelyek e táj múltjának és jelenének értékeit képviselik. Külön említendő a Munkácsy Mihály ereklyéinek gyűjteménye, hiszen itt őrzünk a művész személyes tárgyai és festményei mellett sok olyan, személyéhez köthető fényképet, dokumentumot, amelyek közelebb hozzák a Mester egyéniségét is.

Különlegességekkel találkozhat itt az idelátogató. A természettudományi teremben csaknem 3000 literes akváriumban tanul-

8

9

10

11

12

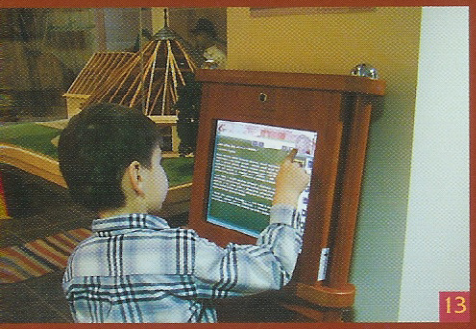
13

14

mányozhatják a Körösök víz alatti élővilágát és halait, a múzeumi moziban pedig a Körösök és a megye természeti látnivalóit bemutató 3 dimenziós filmvetítésen vehetnek részt. A régészeti teremben lévő üvegpadló alatt ásatások során feltárt sírokról, illetve ásatási területről készült fotókat találunk. A látogató úgy érezheti, mintha egy ásatási területen járna. A gazdaságnéprajzi terem közepén egy szárazmalom-makettet szemlélhetnek meg működés közben. A látnivalók mellett a Munkácsy-kávéházban egy-egy finom Munkácsy-bonbon vagy Munkácsy-csoki mellé kínált gőzölgő kávé jelentheti a pihenés örömét.

Kellemes barangolást, hasznos időtöltést kívánok!

Dr. Szatmári Imre
megyei múzeumigazgató

Természettudományi kiállítás

A Munkácsy Mihály Múzeum természettudósai országos jelentőségű madárpreparátum-, madártojás-, csiga-, kagyló-, valamint növénytani gyűjteményt, azaz herbáriumot hoztak létre az elmúlt évtizedek alatt. Ezenkívül intézményünk kisebb, de értékes darabokból álló fosszília-gyűjteménye is jelentős.
A természettudományos kutatómunka azonban nemcsak az élőlények gyűjtéséből áll: a szakember feladatkörébe tartozik a terepre történő kiszállások során végzett megfigyelések adatainak rögzítése, feldolgozása is. Részben ezek eredményeként tudunk egy gazdagon illusztrált rövid áttekintést adni arról, hogy megyénkben milyen élőhelyeken, milyen jelentősebb állatokkal és növényekkel találkozhat a Munkácsy Mihály Múzeum természettudományi kiállítását meglátogató érdeklődő vagy egy szakértő természetbúvár.
Állandó kiállításaink közül a felső szinten az 1998-ban megépült Pro Natura Békés megye élővilágát mutatja be, elsősorban mo-

15

16

17

18

19

20

21

22

csári, pusztai és vízi diorámák segítségével. Sok érdekes információt és gazdag képanyagot tekinthetünk meg a térség növényeiről és állatairól, valamint földtani és geológiai viszonyairól. Földtörténeti múltunk emlékeit, így például az őslények csontvázait is tanulmányozhatjuk, melyek közül különösen értékes és látványos a jégkorszakban itt élt gyapjas orrszarvú koponyája, továbbá egy mamut állkapcsa. A természet és az ember harmonikus kapcsolatát mutatja be az alföldi tájra oly jellemző gólyafészek dioráma, illetve egy pákásztanya rekonstrukciója. A pusztai élővilágot bemutató legnagyobb diorámával szemben lévő falon pedig érdekes és tanulságos leírásokat olvashatunk hajdan élt természettudósainkról.

A biológiai sokféleség tanulmányozása során felmerülő kérdésekre sokszor nem találunk választ hazánk határain belül. Múzeumunk természettudósai számos távoli országban is folytattak már gyűjtéseket. Az alsó szint folyosóján Expedíciós pillanatképek címmel kevéssé ismert országokban, tájakon (Albánia, Közép-Amerika, Mongólia, Montenegró, Románia, Szahalin szigete) készült fotók által adunk ízelítőt sokszínű világunkról. Az üvegezett tárlókban az ezen országokból származó emléktárgyakat, valamint legfontosabb kutatási eredményeinket, többek között az új felfedezéseinket mutatjuk be. A szemközti falon lévő fotók segítségével Békés megye rovarvilágának néhány faját csodálhatjuk meg, ahol kiemelten foglalkozunk a tiszavirággal és az atracélcincérrel.

A Bíbickuckó elnevezésű teremben a Munkácsy Múzeumban folyó természettudományos munkák műhelytitkaiba pillanthatunk be, valamint megismerkedhetünk ezeknek a tevékenységeknek a legfontosabb eredményeivel és a gyűjteményekkel. Hazánk legnagyobb tiszántúli és egyik legnagyobb romániai csiga- és kagylógyűjteményét nálunk tanulmányozhatják a szakemberek. Figyelemre méltó, hogy a pikkelyes csigák (*Lozekia* spp., *Kovacsia* spp.) fajait és a bánáti csiga- (*Drobacia banatica*) fajt illetően hazánk és talán a világ legteljesebb gyűjteményét őrzi múzeumunk. Az újonnan felfedezett fajok és alfajok típuspéldányai pedig a legjelentősebb

23

24

25

26

27

28

29

30

értékeinknek tekinthetők. Ilyen például a dobozi pikkelyes csiga (*Kovacsia kovacsi*), amelyet először Kovács Gyula – Békéscsaba európai hírű malakológusa – gyűjtött az 1960-as években. Külön érdekesség az őshonos élő halakkal berendezett nagyméretű akvárium, valamint a megyénkről készített, padlóba épített űrfotó. Új kiállításunk zárásaképpen a látogató maga is kipróbálhatja a csigagyűjtés egyik legfontosabb mozzanatát, a csigahéjak kiválogatását egy talajmintából, majd a megtalált mészvázak beazonosítását mikroszkóp segítségével. A természettudományi kiállításhoz tartozó különleges hatású háromdimenziós természetfilmet pedig egy külön erre a célra berendezett vetítőteremben tekinthetjük meg.

Deli Tamás

Régészeti kiállítás

Őskori terem

Az alsó szinten lévő kiállítás első termében a megye legkorábbi régészeti emlékeit mutatjuk be, amelyek az újkőkorból (neolitikum, Kr. e. 6300/6200–4500/4400), a rézkorból (Kr. e. 4500/4400–2700/2500), a bronzkorból (Kr. e. 2700/2500–900/800) és a vaskorból (Kr. e. 900/800 – időszámításunk kezdete) származnak. Az idők folyamán a belső fejlődés és az újabb népcsoportok beköltözése révén egyre fejlettebb eszközök, tárgyak jelentek meg, ami szépen követhető az anyag megtekintése során. Az edények egyre szebbek lettek, a kőeszközöket rézből, majd bronzból, később vasból készült szerszámok váltották fel.

Népvándorlás kori terem

Ebben a kiállítási egységben a római és a népvándorlás kori régészeti emlékeket tekinthetjük meg. A szarmata és a hun kori leletanyagban (Kr. u. 100 – 5. század második fele) aranydíszek, ékszerek, ezüstcsatok, edények mellett két szarmata kori kardot is láthatunk. A következő tárlóban gepida kori (Kr. u. 5. század

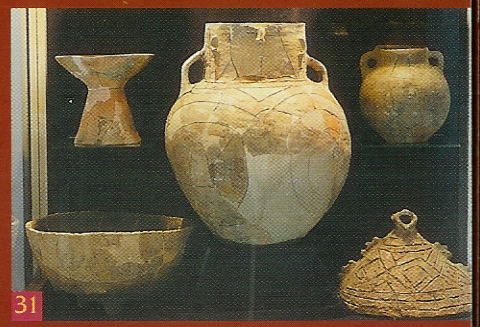
31

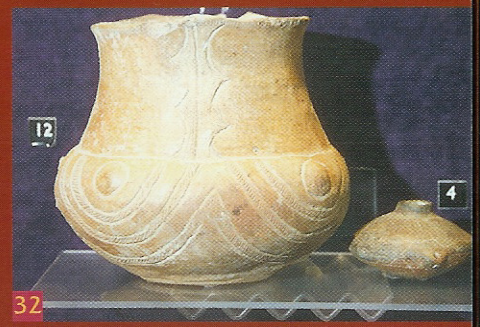

32

33

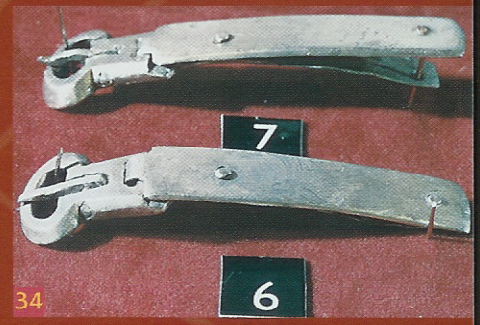

34

35

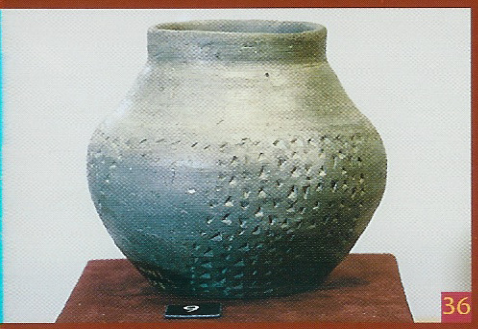
36

37

38

második fele - 568) leleteket mutatunk be. A bepecsételt díszítésű edények mellett csontfésűk, csatok utalnak a keleti germán nyelvű gepidák egykori jelenlétére. Az egyik nagyméretű bronzcsat ezüstberakással díszített. A következő fal melletti első vitrinben a korai avarok (Kr. u. 568 - 7. század utolsó harmada) leletanyagát láthatjuk. Az arany fülbevalók, aranyozott ezüst női ruhadíszek mutatják, milyen rangos családok éltek ebben az időben vidékünkön. A Békéscsaba határában előkerült bizánci aranypénz a Bizánccal való kapcsolatokra utal, az íjcsontok, a páncéltöredékek pedig a közösség férfi tagjainak katonai szerepét jelzik. A következő vitrinben késő avar kori tárgyakat láthatunk (Kr. u. 7. század utolsó harmada - 9. század eleje/közepe). A Bélmegyeren feltárt temető sírjaiban bronz és ónozott bronz övvereteket, ékszereket, vaskéseket, csatokat találtak a régészek.

Honfoglalás kori és Árpád-kori terem

E helyen a 10-11. századi magyarság és az Árpád-kor régészeti emlékeivel ismerkedhetünk meg. A honfoglalás kori fegyverek, lószerszámok, díszöv és a női ékszerek (köztük arany hajkarikák) bizonyítják, hogy vidékünkön pezsgő élet folyt ebben az időszakban is. A Békésen előkerült íjcsontlemezeken nemzetségjegy (tamga) látható. Az utolsó tárlóban az Árpád-korból származó egyházi emlékek mellett egy, a 13. század második feléből, a 14. század elejéről származó lovagi kardot tekinthetünk meg, mely Köröstarcsán, a Körös medréből került elő. A kard pengéjén rézberakásos mesterjegy található, melynek teljesen azonos párja Lengyelországból ismert.

Honfoglalás kori jurta terem

Az első szinten található teremben egy magyar honfoglalás kori életképet mutatunk be, másolatok felhasználásával. Az itt látható előkelő család jurtában lakott, melynek váza fából, borítása nemezből készült. A jurtában szigorú rend uralkodott. Középen égett a tűz, a bejárattal szemben volt a családfő helye. Tőle jobbra a férfiak, balra a nők foglalhattak helyet a tűz körül. A jurtát belül nemezszőnyegek borítják. A nő ruháját egy Orosházán előkerült sírlelet alapján rekonstruáltuk. A selyemkaftánt

39

40

41

42

43

44

45

kerek, aranyozott ezüstveretek díszítik, ingén ezüst ingnyakveretek találhatók. Lovának szerszáma jellegzetesen női típusú - eredetijét Gádoroson tárták fel. A férfi selyemkaftánját egy aranyozott ezüst veretekkel díszített öv fogja össze, melynek eredetije Szeghalomról származik. Erre erősítették fel bal oldalon a szablyát és az íjtegezt, jobb oldalon a nyíltegezt és a tarsolyt. A tarsolyban általában a tűzgyújtáshoz szükséges taplót, kovát és csiholóvasat (acélt) tartották. A férfi oldalán látható szablya, az íjtegez, a nyíltegez, a jurta bejáratánál levő lándzsák, valamint a jurtában lévő fokosok arra utalnak, hogy a férfi a közösség rangos, katonai szerepet is betöltő tagja lehetett.

Medgyesi Pál

Gazdaságnéprajzi kiállítás

A hagyományos állattartás és földművelés

Kiállításunkban Békés megye hagyományos gazdálkodásának néhány jellemző részletét idézzük fel. A gazdálkodás két meghatározó területe az állattartás és a földművelés, melyek egymáshoz való aránya, a szűkebb közösségek gazdasági életében betöltött súlya folyamatosan változott.

A fejlődést évszázadokig a legeltető, árutermelő állattartás biztosította.

A középkori Alföld településhálózatát sűrű, kishatárú falvak rendszere határozta meg, majd a törökdúlás utáni újratelepedést követően óriásira duzzadt, nagyhatárú falvak és mezővárosok jellemezték az Alföld településképét. Az önellátó paraszti gazdálkodás a 18. században döntően a legeltető állattartásra épült.

A kint háló ménesek és gulyák állandó, szakértő felügyeletet igényeltek. Az egy nyájat őrző pásztorok gazdája a számadó, aki rendszerint saját jószággal, vagyonnal rendelkezett, és fele-

46

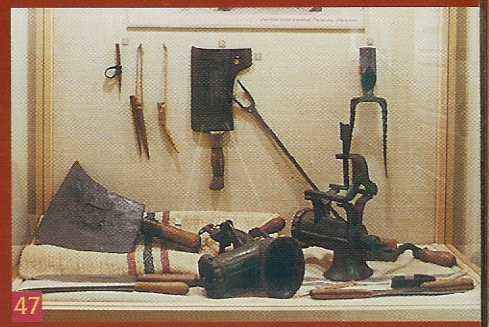
47

48

49

50

51

lősséget vállalt a ráruházott javakért. A pásztorok legrangosabbjai a csikósok és gulyások voltak, akik viseletükkel is elkülönültek pásztortársaiktól és a parasztoktól.

Népművészetünk archaikus ága a pásztorművészet, melynek jeles darabjai a fából, bőrből, szaruból alkotott, hagyományos motívumokkal ékesített használati tárgyak: sallangos karikás ostorok, rovott díszű pásztorkészségek, tülkök, pásztorbotok.

A kétszarvú, egyenes fagerendelyű taligás ekét a 19. század második felétől fokozatosan a Vidacs-ekék váltották fel. A legfőbb termény a búza, azon belül az őszi búza volt. A 19. század első felétől mindinkább előtérbe került a kukoricatermesztés. Az aratás Alföld-szerte hagyományosan Péter, Pál napján, június 29-én vette kezdetét, s a nehéz fizikai munkát általában két hét alatt elvégezték. A szemnyerés hagyományos módja a szérűn való lóval nyomtatás volt. Az alföldi szlovákok felvidéki hazájukból hozott jellegzetes tárgyi öröksége a cséphadaró.

A középkor folyamán a malmoknak meghatározó gazdasági és jogi szerepe volt. A molnárok

Békés megyében is fontos társadalmi réteget képviseltek. A közösség nagyra becsült tagjaiként értettek a malomépítéshez, hasonlóképpen a famegmunkáláshoz, ezért több településen (például Békéscsabán, Szarvason) az ácsokkal közösen alapítottak céhet.

A vidék mezőgazdasági múltja és jellege okán a gazdaságnéprajzi terem közepén egy szárazmalom-makettet szemlélhetnek meg működés közben az érdeklődők.

A kenyér a hagyományos háztartásokban évszázadokig alapvető, nélkülözhetetlen táplálékul szolgált. A jó minőségű, magas sikértartalmú, acélos búza lisztjéből országszerte vidékünkön sütötték a legszebb (legnagyobb átmérőjű, legfehérebb, legmagasabb) kenyeret, de már a megyén belül is más-más kenyérfélét kedveltek: az orosházi sűrű és magas; a tótkomlósi magas, foszlós; a csabai pedig magas és könnyű volt. Az utóbbi évszázadokban minden étkezéshez fogyasztották, melyet hetenteméthetente sütöttek. A kenyérsütés munkája az előkészületekkel együtt majdnem másfél napot vett igénybe.

52

53

54

55

56

57

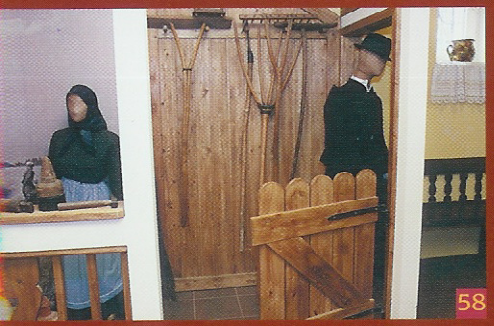
58

A Munkácsy Múzeum gazdaságnéprajzi kiállításán fényképek segítségével nyomon követhetők s megtekinthetők a kenyérsütés fázisai is.
Fotózás céljából - a korabeli hangulatot idéző szobabelső berendezési tárgyai között - a múzeumban őrzött, az eredeti népviseletet ábrázoló kőnyomatok alapján készült ruhákat próbálhatják fel az érdeklődő látogatók.

Ando György

Történeti kiállítás

A történeti állandó kiállítás két termében Békés megye több mint hatszáz évét tekintjük át az Árpád-ház kihalásától a rendszerváltásig.
A bemutatott tárgyakat, dokumentumokat megyénk történelmének nagyobb korszakai szerint tagoltuk. A késő középkortól a kuruc korig terjedő időszakból többek között 16. századi aranypénzeket, az ásatások során megyénkben előkerült díszes kályhacsempéket és egy harci csákányt láthatunk. A 17. század végén, a török kiűzése körüli harcok során megyénk csaknem elnéptelenedett, s a Rákóczi-szabadságharcot követő újratelepítések következtében soknemzetiségűvé vált. A 18. század „új honfoglalásától" az 1848-as szabadságharcig terjedő időszak a „hosszú béke" évtizedeit jelentették megyénk számára, melyet csak a Szegedinác Péró-féle felkelés zavart meg valamennyire 1735-ben.
Az Omazta család 1599-ből származó nemesi oklevele - keltezése ellenére - már a Rákóczi-szabadságharc után újjáalakult vármegye nemeseit idézi, mint

59

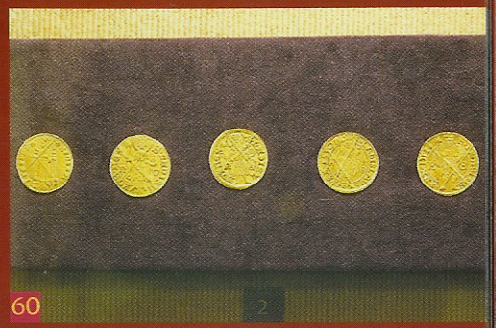
60

61

62

63

64

65

66

ahogy a körükben kedvelt tajtékpipák is. Az iparosságra céhes emlékek (céhlevél, céhes pecsétnyomó, céhláda stb.), a földművelő népre Békéscsaba 1845-ben kötött örökváltsági szerződése emlékeztet. A reformkorban Békés megye a nemzeti célokért, a haladásért folyó küzdelem élvonalába került, bizonyság erre Tomcsányi József és Szombathelyi Antal követeknek a kiállításban látható nyomtatott jelentése is az 1843-1844. évi országgyűlésről. Az első terem az 1848-1849-es forradalom és szabadságharc néhány dokumentumával és tárgyi emlékével, valamint az önkényuralom tablókon látható képeivel zárul.

A második terem az abszolutizmus alatt kezdődő árvíz-mentesítési munkálatok és az ekkor induló vasútépítés felidézésével nyit. Többek között e munkálatok alapozták meg a dualizmus korának fejlődését. A „boldog békeidők" lendületét és hangulatát cégek fejléces levélpapírjai, számlái, valamint a társasági-művelődési élet emlékei (pl. báli kitűzők, táncrendek) érzékeltetik, de a művelődés- és politikatörténet rekvizitumai közül is

többet megtalálunk e korszakból. A 20. század történetéhez hozzátartozik a két véres világháború is. A katonák, hadifoglyok azonban a szörnyűségek közepette is igyekeztek alkotó-érző emberek maradni. Erről tanúskodnak az I. világháborús fafaragványok és a II. világháborús lövedékek hüvelyéből készített vázák. Az I. világháborús hadifoglyok megható emléke egy rajzos emléklap, melyre Gyóni Géza krasznojarszki fogságában saját kezűleg írta rá Hegyeken át című versét.

A vidéki zsidóság 1944-ben bekövetkezett tragikus sorsára egy koncentrációs tábori köpeny emlékeztet. A két világháború közötti időszakot is felidézik tárgyak, dokumentumok, mint ahogy az 1944-től a rendszerváltásig terjedő több mint négy évtizedét is. Büszkén vállalható tisztes fejlődésről mesélnek a gyulai, békéscsabai üzletek, vállalatok reklámnyomtatványai a II. világháború előttről; viszont deportálásokról, át- és kitelepítésekről, diktatúráról, 1956-ról, megtorlásról üzennek az 1945-öt követő évtizedek dokumentumai.

A kiállítás tervezése során több

67

68

69

70

71

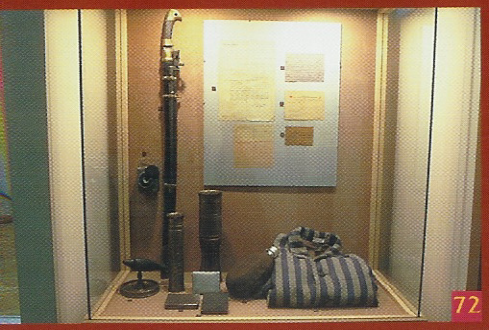
72

73

74

korabeli térképet is felhasználtak a rendezők. Így az első teremben megtekinthető, Szarvas és Szentandrás környékét bemutató makett az első katonai felmérés 1783-as térképe alapján készült. Két üvegpadló fölött is sétálhat a látogató. Az első alatt Békés vármegye térképe, valamint Bihar és Csanád megye egy-egy részlete látható a 19. század elejéről. A második üvegpadló két katonai térképszelvény fotóját takarja 1911-ből, illetve 1931-ből. Olyan apró részletekig mutatják be megyénk középső részeit, hogy a helybeliek akár felmenőik lakóházát, lakhelyét is megkereshetik rajtuk.

Kocsor János

Munkácsy-kiállítás

Munkácsy Mihály festményei

A békéscsabai múzeum 1951-ben vette fel Munkácsy Mihály nevét. Az újra és újra megrendezésre kerülő Munkácsy-kiállítások elsődleges célja az volt, hogy a figyelmet a Mesterre irányítsák, de alkalmasnak bizonyultak arra is, hogy a még életében kialakult kultuszt ápolják. Az állandó kiállítás ugyanezen funkciókat tölti be, így mint témaválasztás, Végvári Lajos gondolatának érvényességét igazolhatja, miszerint „Munkácsy a legegyetemesebb magyar művész...".

Miért érdekes ma is Munkácsy?

Azok az információk, amelyeket a művekről olvashatunk le, talán a más területeken szerzett tudás pillanatnyi mozgósítása nélkül is képesek igen határozott, éles körvonallal megrajzolni annak a kornak a hiteles képét. Hiteleset: tehát nem időhöz, helyhez, pillanatnyi politikai áramlathoz, divathoz köthetőt, hanem stabil szellemi háttérre épülő időtálló dolgot, az időtlenség felé kacsintó életművet hozott létre. A legnagyobb könnyedséggel élt a festészeti műfajok közti

75

76

77

78

79

80

81

82

átjárhatóság lehetőségével a szociális és társadalmi érzékenységgel átitatott kritikai realizmustól indulva a vallásos élményt (is) jelentő, pátosszal, soksok érzelemmel, de a tárgy iránti feltétlen tisztelettel festett táblák világáig jutva.

A látogatónak ebben a kollekcióban is lehetősége nyílik a bécsi Kunsthistorisches Musem menynyezetképével és a Krisztus történetét feldolgozó, három képből álló műegységgel való találkozásra is. A vázlatok segítségével felidézhetjük a festőt oly sok éven keresztül foglalkoztató Krisztus Pilátus előtt, Ecce homo és Golgota című táblákat.

Bár Munkácsy sikereinek java részét nem Magyarországon érte el, a magyarok mégis magukénak érzik, aminek hátterében az áll, hogy a festőben a több évtizedes külföldi tartózkodás idején is ugyanolyan intenzitással élt a nemzeti hovatartozás, a magyarság érzése. Újra és újra megfestett magyar témákat, vagy magyarországi úti élményből táplálkozó ábrázolást, az 1848-1849-es forradalom és szabadságharc jeleneteit, jellegzetes tájképeket és a honfoglalást az akkor épülő magyar Parlament

számára. Ám a tengerentúlra eljutó hírneve és számtalan munkája, valamint az Európa több országában elért sikerei is azt mutatják, hogy a Mester univerzalitása miatt figyelemreméltó, tehát Munkácsy minden művészetet kedvelő emberé.

A Munkácsy Mihály személyéhez kötődő relikviák

A kiállítás előző egységében Munkácsyval, a festőművésszel foglalkozunk, míg ebben a teremben megkíséreljük felidézni Munkácsyt, az embert. A kettő természetesen nem választható külön.

De miért is érzik magukhoz különösen közelállónak Munkácsyt a Békés megyeiek? Árvaságra jutva a gyermek Békéscsabára került nagybátyjához, Reök Istvánhoz, aki asztalosinasnak adta. Ebből az időszakból származik az a fogas, amelynek famunkáit és festését is ő készítette. A hányattatások időszaka volt ez számára, amely jócskán megviselte a fiút. Viszont megyénkhez kötődik első és meghatározó találkozása a festészettel, ahonnan elindulva meg sem állt a világhírig, Párizsig. Tehát a Békés megyeiek méltán tekintik magukénak Munkácsyt, az életében és

83

84

85

86

87

88

89

90

halála után egyaránt kedvelt és megbecsült festőt, a kiállítások egykori és mai csillagát, a Mestert, akinek képeiért most is versengenek a műtárgyaukciókon. A személyes tárgyakat bemutató vitrinek között haladva mi is végigjárhatjuk ezt az utat, hisz a legkorábbi tárgyaktól és dokumentumoktól kezdve eljutunk a reprezentatív palotában lakó, hatalmas és kitűnően felszerelt műteremben dolgozó, nemesi címet szerzett festőfejedelem világáig.

Gyarmati Gabriella

Képaláírások:

Borító: 1. oldal: a békéscsabai Munkácsy Mihály Múzeum oszlopcsarnoka; 2. oldal: a múzeum épülete, alatta az előtér.

Kedves Látogató! – bevezető: 1. A felújított Munkácsy Mihály Múzeum homlokzata (2007); 2. Az épület felújításában résztvevők operatív helyszíni megbeszélése (2007); 3. A mélyföldszint teljes felújítása (2007); 4. A Múzsák Terme és a Tégla Terem közé beépített acél áthidalók (2007); 5. A múzeum alapfalainak korszerű módszerrel való szigetelése (2007); 6. A felújított múzeum átadó ünnepsége 2008. január 18-án; 7. „Régi" múzeum az „új" múzeumban. Az újjávarázsolt aula és a Múzsák Terme első kiállítása Munkácsy és felesége mellszobrával (2008); 8. Részlet a régészeti kiállítás őskort bemutató részéből; 9. A 3000 literes akvárium; 10. A néprajzi kiállítás részlete; 11. A padlóba süllyesztett térképek a történeti kiállítás különlegességei; 12. A Munkácsy Terem; 13. Az interaktív kiállítások minden korosztály kedvencei; 14. A felújított múzeum teljes pompájában (2007).

Természettudományi kiállítás: 15. Erdei pajzsika a herbáriumunkból; 16. A puhatestű (Mollusca) gyűjteményünk egyik fiókja; 17. Madárgyűjteményünk a Bíbickuckóban; 18. Részlet a Pro Natura kiállításból; 19. Egy új felfedezésű csigafaj a Bánátból (Románia); 20. Tiszavirág; 21. A fokozottan védett atracélcincér; 22. Vízpartok madara, a bíbic; 23. Ízelítő a külföldi gyűjtőutak képeiből; 24. A dobozi pikkelyes csiga; 25. A bánáti csiga; 26. A puhatestű (Mollusca) gyűjtemény; 27. A Körösök vízi világa – részlet; 28. A Hármas-Körös holtága Gyomaendrőd mellett; 29. A malakológusok munkája próbálható ki a Bíbickuckó kutatóasztalánál; 30. A Békés megye őshonos halait bemutató 3000 literes akvárium.

Régészeti kiállítás: 31. Az újkőkori vitrin; 32. Újkőkori agyagedény Mezőgyánból; 33. Bronzkori agyagedény Gyulavarsándról; 34. Szarmata kori ezüst lábbeliveretek Békésszentandrásról; 35. Szarmata kori arany ékszerek Gyulavarsándról és Kétegyházáról; 36. Gepida kori bepecsételt díszű edény; 37. Gepida kori csontfésű Békéscsabáról; 38. A népvándorlás kori terem; 39. Kora avar kori aranyozott ezüst női ruhadíszek Békéscsabáról; 40. Késő avar kori ónozott bronz övveretek Bélmegyerről; 41. Honfoglalás kori női ingnyakveretek aranyozott ezüstből, Medgyesegyházáról; 42. Honfoglalás kori női lábbeliveretek aranyozott ezüstből, Szeghalomról; 43. Árpád-kori körmeneti kereszt Mezőberény határából; 44. Árpád-kori aranyozott bronzkorpusz Medgyesegyházáról; 45. Honfoglalás kori jurta belseje – rekonstrukció.

Gazdaságnéprajzi kiállítás: 46. Alföldi tisztaszoba belseje; 47. A disznóöléskor használt eszközök; 48. A földművelés emlékei; 49. A pásztorkodás emlékei; 50. Ivókulacsok; 51–52. A terelés, őrzés emlékei; 53. A pásztorok használati tárgyai; 54. Az aratás emlékei; 55. Kishordó, „hitelesített" véka 1866-ból; 56. Részlet a néprajzi kiállításból, előtérben egy szárazmalom makettje; 57. Cserépedények; 58. Részlet a néprajzi kiállításból – aratás.

Történeti kiállítás: 59. Részlet a történeti kiállításból; 60. Aranypénzek a 14–16. sz.-ból; 61. 16. sz.-i kályhacsempe Gerláról; 62. Tárgyak és fegyverek a 14. sz.-tól a kuruc korig; 63. Omazta Miklós armálisa (nemesi levele) 1599-ből; 64. 18. sz.-i tajtékpipák; 65. Békés megyei céhek emlékei a 19. sz.-ból; 66. Tótkomlósi csizmadia céhládája (1836); 67. Pohár Áchim L. András parasztpolitikus arcképével; 68. A polgári élet rekvizitumai a 19. sz. második feléből; 69. Hadifogoly fafaragványai az I. világháborúból; 70. Az I. világháború emlékei; 71. II. világháborús lövedékekből készült vázák; 72. A II. világháború emlékei; 73. Részlet a történeti kiállításból; 74. Az üvegpadló alatt lévő térképek.

Munkácsy-kiállítás: 75. A múzeum büszkesége, Munkácsy A kis Jeanne című, közadakozásból vásárolt festménye – részlet (1888); 76. Munkácsy Mihály: Zongoralecke (1890 körül); 77. Munkácsy Mihály: Pihenés az erdőben (1886); 78. Munkácsy Mihály: Kutyacsalád (1890 körül); 79. Munkácsy Terem – részlet; 80. Munkácsy Mihály: A reneszánsz apotheozisának rajzvázlata (1877–1888 körül); 81. Munkácsy Mihály: Vázlattöredék az Ecce homohoz (1877 körül); 82. Munkácsy Terem – részlet; 83. Fogas, Munkácsy festette jelenettel; 84. Munkácsy-portré (1896); 85. Munkácsy párizsi műtermében (1892); 86. Munkácsy használati tárgyai; 87–90. Részlet a kiállításból.